

Uchwała Nr 13/2024
Prezydium Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 27 września 2024 r.

w sprawie

**wyrażenia opinii w sprawie odwołania przez Ministra Nauki prof. Piotra Borka
z funkcji rektora Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie**

W odpowiedzi na pismo Dariusza Wieczorka - Ministra Nauki, z dn. 02.09.2024 r. (nr DSW-WPS.8015.83.2024.MZ) otrzymane 03.09.2024 r., dotyczące *wszczęcia postępowania administracyjnego w sprawie odwołania Pana prof. Piotra Borka z funkcji rektora Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie* **Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Nauki przedstawia następującą opinię.**

1. Pismo Ministra Nauki jest oparte o art. 432 ust. 5 ustawy z dn. 20.07.2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 poz. 742 z późn. zm., dalej PSWiN) oraz art. 106 §1 ustawy z dn. 14.06.1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. 2024, poz. 572). Art. 432 ust. 5 PSWiN stanowi, iż *jeżeli rektor rażąco lub uporczywie narusza przepisy prawa, minister może go odwołać, po zasięgnięciu opinii RGNiSW oraz właściwej konferencji, o której mowa w art. 329 ust. 1 pkt 2-4.*
2. Dodatkową, pozaprawną przesłanką konieczności sformułowania przez Radę Główną opinii jest wyjątkowość sytuacji wszczęcia przez Ministra procedury zmierzającej do odwołania rektora wybranego przez społeczność uczelni w trybie demokratycznej procedury, określonej przez ustawę PSWiN. Odwołanie rektora zdarza się bardzo rzadko i jest możliwe tylko w szczególnych sytuacjach, określonych przez ustawę. Misją Rady Głównej jako demokratycznie wybranej instytucji przedstawicielskiej w systemie nauki i szkolnictwa wyższego, oprócz współdziałania z organami władzy publicznej w kwestiach dotyczących nauki szkolnictwa wyższego, jest wyrażanie stanowiska w sprawach istotnych dla środowiska. Przypadek obecny skłania RGNiSW do sformułowania opinii szerszej niż tylko odwołującej się do formalnych ram prawnych.
3. Formułując opinię w sprawie wniosku Ministra Nauki Rada Główna bierze pod uwagę i podkreśla znaczenie autonomii uczelni. Jest to szczególna wartość, fundamentalna dla środowiska akademickiego, ukształtowana w toku wielowiekowej tradycji uniwersytetu europejskiego. Preambuła ustawy PSWiN stanowi, że *obowiązkiem władzy publicznej jest tworzenie optymalnych warunków dla wolności badań naukowych i twórczości*

artystycznej, wolności nauczania oraz autonomii społeczności akademickiej. [...] Uczelnie [...] realizują misję o szczególnym znaczeniu dla państwa i narodu: wnoszą kluczowy wkład w innowacyjność gospodarki, przyczyniają się do rozwoju kultury, współkształtują standardy moralne obowiązujące w życiu publicznym. Podstawą systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest wolność nauczania, twórczości artystycznej, badań naukowych i ogłaszania ich wyników oraz autonomia uczelni.

4. Autonomia uczelni jest wolnością badań, nauczania i sposobu zarządzania uczelnią. Nie jest jednak wolnością absolutną. Wyraża autonomię w granicach prawa, standardów etyki i wartości świata akademickiego i pozostaje w równowadze z nadzorem ministra nauki nad uczelniami w zakresie zgodności działania z przepisami prawa oraz prawidłowości wydatkowania środków publicznych, a zakres i formy nadzoru określa ustawa PSWiN wraz z innymi elementami systemu prawa, w zakresie nieuregulowanym tą ustawą. Korzystanie z zagwarantowanej autonomii jest nierozzerwalnie połączone z odpowiedzialnością za podejmowane w uczelni decyzje i działania.
5. Pismo Ministra Nauki z dn.02.09.2024 r. zawiera szczegółowe wyjaśnienie problemu, sytuacji i uwarunkowań, które stały się przesłanką konkluzji o wszczęciu postępowania administracyjnego w sprawie odwołania z funkcji rektora UKEN w Krakowie. Otrzymana przez Radę Główną dokumentacja zawiera ponadto pisma: 1) *Oświadczenie Komisji Uczelnianej NSZZ Solidarność przy UKEN w Krakowie dotyczące próby odwołania Rektora UKEN w Krakowie przez Ministra Nauki* (bez daty i miejsca), podpisane przez Przewodniczącego KU NSZZ Solidarność, pana J.W. Fróga, 2) *pismo KU NSZZ Solidarność do P. Dudy, Przewodniczącego KK NSZZ Solidarność*, adresowane także do dra D. Szczukockiego, Przewodniczącego KSN NSZZ Solidarność (z dn. 04.09.2024 r.). Rada otrzymała także pismo z dn. 16.09.2024 r. z wyjaśnieniami rektora UKEN prof. Piotra Borka, oraz stanowisko ZNP w UKEN z dn. 09.09.2024 r. W trakcie prac Rada korzystała również z wiedzy posiadanej przez jej członków.
6. Wymienione *Oświadczenie* i *pisma* sygnowane przez Przewodniczącego KU NSZZ Solidarność mają w opinii Rady Głównej charakter asymetryczny - koncentrują się na podkreśleniu zasług rektora UKEN w poprzedniej kadencji, związanych z procesem restrukturyzacji Uczelni, wyjątkowo krytycznie odnoszą się do stanowiska i działań innych organizacji i inicjatyw w Uniwersytecie, nie zawierają komentarza do wyroków sądowych w sprawach pracowniczych, w tym wyroków prawomocnych i odrzuconych 6 apelacji, wniesionych przez UKEN, a także do złożonej sytuacji społecznej wewnątrz Uniwersytetu ani do sposobów jej poprawy.
7. Pismo Ministra Nauki przedstawia dokumentację przypadków naruszenia przez rektora UKEN, pana prof. dra hab. P. Borka przepisów ustaw: 1) ustawy z dn. 23.05.1991 r. o związkach zawodowych oraz 2) ustawy z dn. 26.06.1974 r. Kodeks pracy.

W argumentacji Minister Nauki powołuje się na wyroki właściwych pod względem merytorycznym i formalnym sądów rejonowych w Krakowie, rozpatrujących pozwy zwolnionych pracowników Uniwersytetu (w ostatnim okresie 3 lat zwolnionych zostało łącznie 81 pracowników, w tym 59 nauczycieli akademickich i 22 z pozostałych grup pracowniczych). Były to następujące wyroki:

- wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty z dn. 30.05.2023 r., Wydział IV Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt IV P21/22/N) wraz z informacją o odrzuceniu apelacji UKEN od tego wyroku przez Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział VII Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dn. 5.11.2023 r.,
- wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty z dn. 28.11.2023 r. Wydział IV Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt IV P319/21/N) wraz z informacją o odrzuceniu apelacji UKEN od tego wyroku przez Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział VII Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dn. 9.05.2024 r. Wyrok jest argumentacją we Wniosku dwukrotnie - w związku z naruszeniem ustawy o związkach zawodowych (s. 5) oraz ustawy - Kodeks pracy (s. 7),
- wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty z dn. 18.12.2023 r. Wydział IV Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt IV P263/22/N) wraz z informacją o odrzuceniu apelacji UKEN od tego wyroku przez Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział VII Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dn. 19.07.2024 r.,
- wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty z dn. 4.07.2024 r. Wydział IV Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt IV P283/22/N) - wyrok ten jest przytoczony we Wniosku dwukrotnie w związku z naruszeniem ustawy o związkach zawodowych (s. 5) oraz ustawy - Kodeks pracy (s. 7),
- wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty z dn. 19.06.2024 r. Wydział IV Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt IV P319/21/N),
- wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty z dn. 13.12.2023 r. Wydział IV Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt IV P349/21/N) wraz z informacją o odrzuceniu apelacji UKEN od tego wyroku przez Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział VII Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dn. 4.10.2023 r.,
- wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty z dn. 21.09.2023 r. Wydział IV Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt IV P350/21/N) wraz z informacją o odrzuceniu apelacji UKEN od tego wyroku przez Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział VII Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dn. 16.04.2024 r.,
- wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty z dn. 19.06.2023 r. Wydział IV Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt IV P 530/21/N) wraz z informacją o odrzuceniu apelacji UKEN od tego wyroku przez Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział VII Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dn. 9.11.2023 r., a także

— opinia wskazująca na uchybienia i naruszenie przepisów prawa pracy (art. 72.2 § 4) zawarta w „wystąpieniu pokontrolnym Państwowej Inspekcji Pracy z dn. 5.01.2023 r. (nr 070090-53-K0044-Ws-01/22).

8. Rada, w ślad za orzecznictwem i stosunkowo wyraźnym stanowiskiem w naukach prawnych przyjmuje, że *rażące naruszenie prawa* ma miejsce w sytuacji, w której: 1) niezgodność decyzji z obowiązującą normą prawną jest oczywista i bezsporna oraz 2) decyzja wywołuje skutki prawne niemożliwe do przyjęcia z punktu widzenia zasad praworządności, ale - co podkreślamy w sposób szczególny - także w kontekście zasad etycznych i wartości obowiązujących w środowisku akademickim. *Uporczywość* z kolei jest cechą powtarzalności – zjawiska, procesu, w opiniowanej sytuacji - także powtarzalności decyzji rektora. Decyzje rektora jako jednoosobowego organu uczelni, w świetle 8 wyroków sądów rejonowych (izb pracy i ubezpieczeń społecznych) i odrzuceniu przez sąd okręgowy złożonych przez UKEN 6 apelacji – wielokrotnie naruszały obowiązujący porządek prawa, określony przez ustawę o związkach zawodowych i przepisy kodeksu pracy. Skutkowały również koniecznością wypłat odszkodowań. Konkludując, **zdaniem Rady Głównej przytaczane w piśmie Ministra Nauki działania rektora UKEN miały charakter rażącego i uporczywego naruszania prawa.**
9. Magna Charta Universitatum z roku 2020, dokument potwierdzający fundamentalną i powszechnie uznawaną deklarację z 1988 r., definiując etyczne, społeczne i kulturotwórcze cechy Uniwersytetu, wskazuje: *Uniwersytety są wolnymi od dyskryminacji przestrzeniami tolerancji i szacunku, w których kwitnie różnorodność perspektyw i wszechobejmująca kultura wspólnotowości, zakorzeniona w zasadach równości i sprawiedliwości. W konsekwencji uniwersytety zobowiązują się do promowania sprawiedliwości i uczciwości we wszystkich aspektach życia akademickiego, oraz do wdrażania tych zasad przy przyjmowaniu kandydatów na studia, zatrudnianiu pracowników i ich awansowaniu.* Na podstawie przedstawionych dokumentów nie ulega wątpliwości, że w ciągu ostatnich czterech lat UKEN w znaczący sposób odbiegał od zarysowanego powyżej modelu.
10. Komunikat przyjęty w maju b.r. w Tiranie na ministerialnej konferencji Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego kładzie nacisk na uczciwość akademicką oznaczającą *zbiór zachowań i postaw w społeczności akademickiej, wspierających przestrzeganie zasad i standardów etycznych i zawodowych w uczeniu się, kształceniu, badaniach, zarządzaniu, działaniach zewnętrznych i wszelkich innych zadaniach związanych z misją szkolnictwa wyższego. Obowiązki i prawa związane z wypełnianiem i ochroną uczciwości akademickiej mają zastosowanie do wszystkich członków społeczności akademickiej, którzy powinni rozwijać wspólne rozumienie tej koncepcji i kierować się nią.* Na rektorze uczelni, wyposażonym w szerokie uprawnienia, spoczywa obowiązek

szczególnego dbania o zachowanie standardów etycznych. Działania rektora powinny poprzez dawanie przykładu motywować całą społeczność do zachowywania norm, aby z kolei uczelnia była wzorem dla szerokich kręgów społeczeństwa. Sytuacja zaistniała w UKEN jako wynik działań rektora ewidentnie nie służy budowaniu właściwych wzorców społecznych zachowań.

11. Rada Główna, formułując swoje stanowisko, zwraca uwagę że problem na Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie jest złożony i wielowymiarowy. Nie ogranicza się on tylko do kwestii naruszania prawa, ale dotyczy życia wewnętrznego uczelni, nękanego przez konflikty, podziały i brutalizację. Skupia uwagę nie tylko pracowników tej uczelni, ale także całego środowiska akademickiego w Polsce. Zdaniem Rady potrzebna jest refleksja zarówno społeczności akademickiej UKEN, jak i ministra, nad działaniami, które przyczyniłyby się do rozwiązania tego podstawowego problemu. Powinny one respektować autonomię uniwersytetu, brać pod uwagę odpowiedzialność organów uczelni za jej wykorzystanie w świetle obowiązującego prawa, być zgodne z zasadami etycznymi, a równocześnie ważyć możliwe, legalne formy sprawowania przez ministra władzy publicznej, nadzoru nad uczelniami i ingerencji w samodzielność Uniwersytetu w sytuacjach wyjątkowych. Dialog wszystkich interesariuszy byłby preferowaną drogą do poszukiwania skutecznych rozwiązań.

Uchwałę otrzymuje Minister Nauki oraz Rektor Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Marcin Pałys